

Mateřská škola Mrákov, okres Domažlice, příspěvková organizace

PREVENTIVNÍ PROGRAM MINIMALIZACE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

(Primární prevence rizikového chování dětí a mládeže)

Č. 2/2021

Zpracovala: Jitka Poláková, ředitelka mateřské školy ve spolupráci s týmem zaměstnanců, podle metodických pokynů MŠMT a v souladu se zásadami a principy RVP PV a zákona č 561/2024 sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Zdůvodnění potřebnosti programu.....	3
3. Analýza současného stavu.....	3
4. Cíle programu.....	3
4.1. Dlouhodobé cíle.....	5
4.2. Krátkodobé cíle.....	6
5. Zásady efektivní primární prevence.....	6
6. Vymezení obsahu a formy prevence v rámci kompetencí podpory zdraví a zdravého životního stylu.....	4
7. Ochrana dětí před šikanou.....	7
8. Organizace prevence v mateřské škole.....	7
9. Spolupráce mateřské školy na prevenci rizikového chování.....	8
9.1. Spolupráce rodiny a mateřské školy.....	8
9.2. Spolupráce s odborníky s jinými organizacemi.....	8
10. Evaluace programu.....	8
11. Rejstřík institucí a poskytovatelů primární prevence rizikového chování dětí a mládeže....	9
12. Závěr.....	10

1. Úvod

Preventivní program minimalizace rizikového chování mateřské školy je zpracovaný v návaznosti na Rámcový vzdělávací program a doplňuje Školní vzdělávací program s názvem „Stonožka plná příběhů II.“.

Definice prevence je soustava opatření, která mají předcházet nějakému nežádoucímu jevu. Tedy základním principem je výchova k předcházení a minimalizaci rizikového chování, výchova ke zdravému životnímu stylu a k rozvoji pozitivního sociálního chování.

2. Zdůvodnění potřeby programu

Včasné a citlivé vzdělávání v předškolním věku a jeho zdárný vstup do širšího společenství, má pro dítě a jeho rozvoj klíčový význam. Toto období je významné pro formování osobnosti.

S chováním, které je charakteristické především nezdravým životním stylem života, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem a etických hodnot se mohou děti setkat již v předškolním věku. Je důležité, aby děti právě v době předškolní docházky získaly dovednosti, znalosti a postoje podporující zdravý životní styl a aby tyto přednosti dovedly uplatnit ve svém chování i v budoucnosti.

3. Analýza současného stavu

Mateřskou školu v posledních letech navštěvuje průměrně 55 dětí, které jsou rozděleny do dvou věkově smíšených tříd. Všichni pedagogičtí pracovníci, asistentky, provozní zaměstnanci se snaží o rovnocenné postavení všech dětí. Volnost a osobní svoboda dětí vyvažují potřebným řádem. Děti nejsou neúměrně zatěžovány a jsou respektovány jejich individuální potřeby. Pedagogické působení podporuje vstřícnost a naslouchající komunikaci. Pedagogický styl počítá s aktivní spoluúčastí a samostatným rozhodováním dítěte. Všichni zaměstnanci mateřské školy se vyhýbají negativním slovním komentářům a nenásilně ovlivňují prosociální vztahy (prevence šikany). Nové děti mají možnost společné postupné adaptace s rodiči. Děti se v prostředí mateřské školy setkávají s důvěrou, tolerancí a ohleduplností. Ve vztazích mezi dětmi se zaměřujeme na prevenci sociálně - patologických jevů.

4. Cíle programu

4.1. Dlouhodobé cíle

- zvýšit odolnost dětí vůči společensky nežádoucími jevům
- učit děti rozpoznat společensky nežádoucí jevy a nepodlehnout jim, pokud se s nimi v budoucnu setkají
- činnosti, působící v oblasti prevence vkládat do pedagogické práce s citem (pokud možno tak, aby se prolínaly celým výchovně vzdělávacím procesem)

- zajistit dostatečnou a pestrou nabídku programů zaměřených na dané téma, preventivní výchovně vzdělávací působení bude neoddelitelnou součástí ŠVP
- naplňovat kompetence podpory zdraví a zdravého způsobu života
- navození atmosféry důvěry a vzájemného respektu mezi dětmi, rodiči a zaměstnanci školy
- navození příznivého klimatu školy, třídy
- spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu
- poskytování poradenských služeb rodičům, pedagogům
- vzdělávání učitelů v oblasti prevence
- hlavní důraz je kladen na vytváření elementárních základů klíčových kompetencí, což v tomto věku představuje hlavně komunikaci s vrstevníky a dospělými, zvládat řešit problémy, umět se přizpůsobit a nebát se prosadit a uplatnit

4.2. Krátkodobé cíle

- analyzovat jedince, rodinu, která potřebuje pomoc
- stanovit vhodně cílenou motivaci a metody práce, které budou respektovat specifika třídy a potřeby jedince
- výměna zkušeností mezi pedagogy vycházejících z praxe a dalšího vzdělávání
- aktivní postoj učitelek k problematice prevence společensky nežádoucích jevů
- snažit se pochopit dítě a získat jeho důvěru
- působit na děti vlastním příkladem
- organizovat řízené a spontánní aktivity tak, aby byl dostatečný prostor k samostatnosti dítěte a individuálním činnostem
- rozvíjet komunikaci mezi vrstevníky
- pravidelné setkávání učitelů za účelem stálého a včasného monitorování klimatu tříd
- zjišťování problémů k řešení

5. Zásady efektivní primární prevence

- zásada včasného začátku (formování osobní orientace, postojů a názorů)
- zásada komplexnosti spolupráce školy, rodiny a široké veřejnosti
- zásada mezioborové týmové spolupráce mezi pedagogy a odborníky
- zásada přiměřenosti (preventivní působení přizpůsobit věku dítěte)

6. Vymezení obsahu a formy prevence v rámci kompetencí podpory zdraví a zdravého životního stylu

Základním kamenem ochrany před společensky nežádoucími jevy je výchova ke zdravému způsobu života od nejútlejšího věku, kdy se formuje osobnost, názory a postoje dítěte. Čím časnější je začátek pozitivního působení v rámci programu, tím efektivnějších výsledků je možno dosáhnout.

Klíčové kompetence obsažené v RVP PV jsou v tématu prevence rizikového chování důležité.

V naší mateřské škole uplatňujeme **práci s příběhem, je typickou a převažující formou našeho vzdělávání.**

V příběhu se snažíme ve velké míře uplatňovat **prožitkové učení** a doplňujeme je činnostním a kooperativním učením. Tyto metody jsou velice efektivní i v prevenci proti sociálně patologickým jevům.

Budujeme sebedůvěru, samostatnost a sebejistotu. Dítě tak bude mít vlastní sebevědomí, které je spojené s úctou k druhému a patří k základním životním postojům. Bude umět říci ne a dokáže se samostatně rozhodovat. **Podporujeme zkušenost, schopnost přizpůsobit se a motivujeme k aktivnímu poznávání.** Upřednostňujeme **smyslové vnímání** jako základ veškerého přirozeného poznávání.

Učitelky tímto přístupem vytváří s dětmi tvořivý proces učení, který dětem nabízí podporu samostatného uvažování, poznávání, tvoření, zkoumání a vytváření si vlastních postojů v konfrontaci s ostatními dětmi, skrze vlastní prožitek a na základě vlastní zkušenosti.

Osobní zkušenost a prožitek dítěte dávají vznik základním kompetencím, které mají děti v oblasti zdravého životního stylu a prevenci před společensky nežádoucími chováními získat.

Mezi základní osvojené kompetence předškolních dětí a současně i kompetence v oblasti prevence patří:

- dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování doma, v mateřské škole, na veřejnosti, dodržovat herní pravidla
- dodržovat pravidla her a jiných činností, jednat spravedlivě, hrát fair
- formulovat otázky, odpovídat, hodnotit slovní výkony, slovně reagovat
- odloučit se na určitou dobu od rodičů a blízkých, být aktivní i bez jejich opory
- uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc

- uplatňovat své individuální potřeby, přání a práva s ohledem na druhého (obhajovat svůj postoj nebo názor, respektovat jiný postoj či názor), přijímat a uzavírat kompromisy, řešit konflikt dohodou
- adaptovat se na život ve škole, aktivně zvládat požadavky plynoucí z prostředí školy i jeho běžných proměn (vnímat základní pravidla jednání ve skupině, podílet se na nich a řídit se jimi, podřídit se rozhodnutí skupiny, přizpůsobit se společnému programu, spolupracovat, přijímat autoritu) a spoluvytvářet v tomto společenství prostředí pohody
- začlenit se do třídy a zařadit se mezi své vrstevníky, respektovat jejich rozdílné vlastnosti, schopnosti a dovednosti
- navazovat kontakty s dospělým, kterému je svěřeno do péče, překonat stud, komunikovat s ním vhodným způsobem, respektovat ho
- chápat, že všichni lidé (děti) mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (jinak vypadá, jinak se chová, něco jiného umí či neumí apod.), že osobní, resp. osobnostní odlišnosti jsou přirozené
- být citlivé ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem
- přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství

- mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy
- utvořit si základní dětskou představu o pravidlech chování a společenských normách, co je v souladu s nimi a co proti nim a ve vývojově odpovídajících situacích se podle této představy chovat (doma, v mateřské škole i na veřejnosti)
- rozlišovat aktivity, které mohou zdraví okolního prostředí podporovat a které je mohou poškozovat, všimnout si nepořádků a škod, upozornit na ně
- uvědomovat si, že ne všichni lidé respektují pravidla chování, že se mohou chovat neočekávaně, proti pravidlům, a tím ohrožovat pohodu i bezpečí druhých; odmítat společensky nežádoucí chování (např. lež, nespravedlnost, ubližování, lhostejnost či agresivitu), chránit se před ním a v rámci svých možností se bránit jeho důsledkům (vyhýbat se komunikaci s lidmi, kteří se takto chovají)
- vyjádřit souhlas i nesouhlas, říci „ne“ v situacích, které to vyžadují (v ohrožujících, nebezpečných či neznámých situacích), odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných činnostech apod
- rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí; chovat se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neohrožovalo zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých
- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách
- respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla, přijímat vyjasněné a zdůvodněné povinnosti
- ve známých a opakujících se situacích a v situacích, kterým rozumí, ovládat svoje city a přizpůsobovat jim své chování
- pochopit, že každý má ve společenství (v rodině, ve třídě, v herní skupině) svou roli, podle které je třeba se chovat
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápad“
- pomáhat pečovat o okolní životní prostředí
- mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí
- chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí
- uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi (zdravit známé děti i dospělé, rozloučit se, poprosit, poděkovat, vzít si slovo až když druhý domluví, požádat o pomoc, vyslechnout sdělení, uposlechnout pokyn apod.)
- chovat se obezřetně při setkání s neznámými dětmi, staršími i dospělými jedinci, v případě potřeby požádat druhého o pomoc (pro sebe i pro jiné dítě)
- prožívat a dětským způsobem projevoval, co cítí (soucit, radost, náklonnost), snažit se ovládat své afektivní chování (odložit splnění svých osobních přání, zklidnit se, tlumit vztek, zlost, agresivitu apod.)
- chovat se a jednat na základě vlastních pohnutek a zároveň s ohledem na druhé
- uvědomovat si příjemné a nepříjemné citové prožitky (lásku, soucítění, radost, spokojenost i strach, smutek, odmítání), rozlišovat citové projevy v důvěrném (rodinném) a cizím prostředí
- odmítnout komunikaci, která je mu nepříjemná

7. Ochrana dětí před šikanou

Již je známo, že šikana se může objevit již v mateřské škole. Jedná se spíše o zárodečná stádia, které je i tak nutno řešit. Skrytá a neřešená šikana působí velké škody a trápení, které mohou zasáhnout i děti, rodiče i pedagogy.

Mateřská škola zabezpečí požadavky na ochranu dětí před šikanou.

Po prokázání zjištění šikany zvolí pedagog podle situace vhodný způsob nápravy:

- rozhovor s dítětem, které ubližuje - pedagog využije opatření, která v MŠ fungují, např. srozumitelně sdělí dítěti, že porušilo stanovená pravidla, vede jej v sociálně žádoucích projevech, navrhuje a ukazuje mu adekvátní varianty v projevech chování; samozřejmě, jakmile je to možné, ocení jeho zlepšení;
- zavedení ochranného režimu oběti - v počátku pro jistotu MŠ nastaví přísnější dozor; v některých komplikovanějších případech oběť a útočníka v rámci možností od sebe oddělí; není vhodné konfrontovat agresora s obětí;
- práce se skupinou - vhodné jsou činnosti podporující spolupráci, při nichž nejsou vítězové a poražení; využít se dají rovněž pohádky či příběhy a jejich dramatizace;
- rozhovor se zákonnými zástupci dítěte agresora - proběhne až tehdy, když je situace zmapovaná; důležitá je maximální snaha získat je pro spolupráci; nejbezpečnější je, když rozhovor provede pracovník MŠ; rozhovor rodičů oběti s rodiči agresora je velmi rizikový.

Škola může zvolit i kombinaci výše uvedených metod.

Škola zajišťuje podporu a rozvoj pro své pedagogy v podobě kontinuálního plánu dalšího vzdělávání.

8. Organizace prevence v mateřské škole

a) Ředitelka školy

Je přímo odpovědná za prevenci a za řešení zjištěných nežádoucích projevů rizikových forem chování. Vytváří podmínky pro předcházení nežádoucích projevů chování:

- koordinuje zpracování, kontroluje realizaci a vyhodnocuje prevenci nežádoucích jevů
- zapracovává aktuální problémy výskytu rizikové chování do Školního řádu
- podporuje týmovou spolupráci pedagogů a ostatních zaměstnanců MŠ
- spolupracuje s odborníky
- koordinuje další vzdělávání pedagogů v oblasti prevence sociálně patologických jevů

b) Učitelky

- podílí se na zpracování a realizaci programu prevence sociálně patologických jevů
- spolupracují s ředitelkou při výskytu nežádoucích projevů chování
- diagnostikují vztahy mezi dětmi

- motivují k vytvoření podmínek a vnitřních pravidel v souladu se školním řádem, vytváření bezpečné atmosféry a pozitivního klimatu
- spolupracují s rodiči
- zpracovávají zprávy o dětech pro odborníky a sociální pracovníky

9. Spolupráce mateřské školy na prevenci rizikového chování

Na prevenci se podílí jak rodina, mateřská škola tak další poradenská zařízení.

9.1. Spolupráce rodiny a mateřské školy

- V rodině by měl panovat vyvážený životní styl a záliby. Zbytečně by dítě nemělo být zatěžováno a neměly by být očekávány nadprůměrné výsledky.
- Rodiče by měli být dobrým vzorem a nastavit užitečná rodinná pravidla, která budou pro dítě jasná a srozumitelná. Měli by mít partnerský přístup a posilovat zdravé sebevědomí dítěte.
- Dítě by mělo mít v rodině důvěru a mělo by mu být nasloucháno.
- Rodina by měla s dětmi vhodně a přiměřeně k věku mluvit o tabáku, alkoholu, návykových látkách. Odpovídat mu na otázky a vysvětlovat rizika.
- V mateřské škole se rodiče seznámí s cíli prevence sociálně patologických jevů a nežádoucího chování dětí prostřednictvím třídní schůzky.
- Rodiče jsou včas informováni o změnách chování jejich dětí.
- O vzdělávacích aktivitách v MŠ jsou rodiče informováni prostřednictvím nástěnek a emailem a na některých aktivit se účastní osobně.
- Rodiče mají možnost konzultace jak s pedagogy, tak s odborníky, se kterými mateřská škola spolupracuje.

9.2. Spolupráce s odborníky s jinými organizacemi

- Speciálně pedagogické centrum Horšovský Týn
- Pedagogicko psychologická poradna Domažlice
- Policie ČR
- Hasičský záchranný sbor
- OSPOD Domažlice
- Základní škola Mrákov

10. Evaluace programu

Všechny cíle v „Preventivním programu minimalizace rizikového chování“ jsou součástí Školního vzdělávacího programu. Proto je vyhodnocován spolu s ním na konci školního roku.

11.Rejstřík institucí a poskytovatelů primární prevenci rizikového chování dětí a mládeže

Instituce	Kontakt
<u>PPP Domažlice</u> Pivovarská 323 344 01 Domažlice	Tel.: 379 724 276 nadezda.koptova@pepor-plzen.cz (psycholog) Tel.: 379 724 276 linda.latkova@pepor-plzen.cz (speciální pedagog) Tel.:733 745 848 jana.henrichova@pepor-plzen.cz (metodička primární prevence)
<u>PPP Klatovy</u> Voříšková 823 339 01 Klatovy	Tel.: 376 310 809 adela.cerna@pepor-plzen.cz (psycholog) Tel.: 376 310 809 jana.havloviccova@pepor-plzen.cz (speciální pedagog)
<u>SPS Horšovský Týn</u> Nádražní 89 346 01 Horšovský Týn	Tel.: 722 491 651 katerina.locharova@zs-oshtyn.cz (Speciální pedagog)
<u>SVP Domažlice</u> Kozinova 101 344 01 Domažlice	info@svp-domazlice.cz
<u>Policie české republiky Domažlice</u> (oddělení tisku a prevence) Kosmonautů 165 344 01 Domažlice	Tel.: 974 331 259 Do.di@pcr.cz
<u>Okresní hygienická stanice Domažlice</u> Branská 5 344 01 Domažlice	Tel.: 379 723 421 opis@pmk.izscr.cz
<u>OSPOD Domažlice</u> U nemocnice 879 344 20 Domažlice	Tel.: 379 719 281
<u>Základní škola Mrákov</u> Mrákov 93 345 01	Tel.: 379 788 010 info@zsmrakov.cz

12. Závěr

Když se podíváme kolem sebe, vidíme, v jakých těžkostech děti můžou vyrůstat. Kolik zmatku to v nic může zanechat a kam to všechno může vést.

Děti potřebují ukázat správný směr, kterým se mají vydat. Jsme to MY, kteří můžeme být větrem, který je s lehkostí dovede na správnou cestu. Při té cestě jim budeme partnerem, rádcem i učitelem a pomůžeme jim v pozitivnímu rozvoji jejich osobnosti. Tím podpoříme zdravý životní styl a pozitivní sociální chování.

Pokud někdo ztratí směr, budeme vědět, jak mu pomoci najít cestu zpátky a pomůžeme mu překonat vzniklé překážky....

Platnost.: 1.9.2021

